

Sama s dětmi

Samoživitelkám v České republice se lehce nežije a ani nežilo. I když ve srovnání s relacemi v Evropské unii se zdá být jejich situace o něco příznivější.

Drahomíra Dubská, oddělení svodných analýz

Životní náklady starých lidí narážejí na strop jejich příjmů. Zejména když uvážíme, že starobní důchody byly v předchozích letech, ve snaze státu co nejméně utrácet, valorizovány jen symbolicky. V ještě horší finanční situaci než důchodci jsou však samoživitelky. Potřeby jejich dětí jsou totiž zpravidla větší než potřeby starých lidí. A navíc s tím, jak děti rostou, narůstají pochopitelně i finanční nároky na zajištění jejich nových potřeb. Kde na to ale mají samoživitelky brát?

Ohrožené rodiny

Statistiky ČSÚ sledující životní podmínky českých domácností jsou na údaje relativně bohaté. Mapují různé typy domácností – zaměstnanců, důchodců, rodin s dětmi i rodiny neúplné. U těch navíc i v dělení na ty, kde se dva či pouze jeden dospělý starají

o své závislé děti bez pomoci dalších členů v domácnosti. Anebo naopak s jejich pomocí. Jde tak o statistiky velmi pestré umožňující široká srovnání. Soustředme se tedy jen na do-

Domácností samoživitelek není v České republice málo. V roce 2013 se zhruba v každé sedmé domácnosti s dětmi staral o své potomky jen jeden z rodičů, kterému žádný další dospělý

Ve srovnání s domácnostmi bez dětí hospodaří samoživitelky jen s polovinou příjmu.

mácnosti „v největším ohrožení“. Na ty, kde je úroveň příjmů v poměru k výdajům velmi nízká a domácnost je tak v riziku příjmové chudoby. Nebo je ohrožena i jinak – nemůže si dovolit věci v jiných domácnostech běžné, má problém s běžnými platbami za bydlení a základní služby, žitelé jsou nezaměstnaní apod. Je tedy v tzv. ohrožení sociálním vyloučením. Takovou sociální skupinou jsou právě domácnosti samoživitelek.

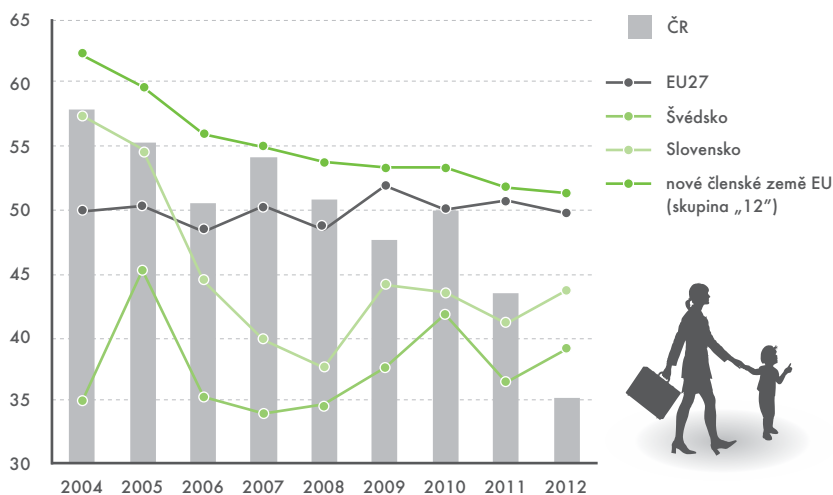
člen v jeho domácnosti nepomáhal. Takových rodin bylo přes 165 tis. Výraz „samoživitelky“ používáme proto, že ve zmíněných neúplných rodinách byla tím jediným pečujícím dospělým z 90 % žena.

Ohroženost příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením je v ČR oproti EU celkově velmi nízká. Podle posledního Šetření o příjmech a životních podmínkách v domácnostech ČR podle peněžních příjmů a vydání roku 2012 (tj. EU-SILC 2013) se v ní ocitalo jen 14,6 % českých obyvatel, zatímco v EU to bylo 24,5 %.

Domácnosti samoživitelek jsou však v riziku daleko větším. Ohrožena příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením jich byla více než třetina, tj. 35,1 % z celkového počtu dětí a jejich matek, resp. otců žijících v těchto domácnostech.

I tak však stojí za pozornost dvě věci. Riziko pádu do příjmové chudoby nebo sociálního vyloučení je u samoživitelek v ČR významně nižší než u samoživitelek v EU. Tam se týkalo dokonce celé poloviny všech osob v domácnostech samoživitelek (49,7 %). A navíc, v EU je plná polovina domácností samoživitelek ve špatné životní situaci (tj. v riziku příjmové chudoby nebo sociálního vyloučení) prakticky od začátku šetření, tj. každý rok za posledních devět let.

Riziko příjmové chudoby nebo sociálního vyloučení u osob žijících v domácnostech s jedním dospělým a závislými dětmi
(v % z celkového počtu osob žijících v těchto domácnostech)

Zdroj: Eurostat

V ČR ale tato ohroženost časem klesá, a to zejména dva poslední roky sledování, z 58 % v roce 2005, na 47,7 % v roce 2010 až na zmíněných 35,1 % podle EU-SILC 2013. Přitom ještě po celé období 2005–2008 byla proporce takto ohrožených domácností samoživitelů v ČR vyšší než v EU.

Pomoc sociálních dávek i trhu práce...

Příznivý vývoj byl dán hlavně tím, že samoživitelkám v ČR pomohly významné změny v sociální sféře. Od roku 2012 to byly vyšší slevy na dani na vyživované dítě a zvýšení částek životního minima. Mnoha z nich tak vznikl nárok, resp. vzrostly sociální dávky odvozované právě od výše životního minima.

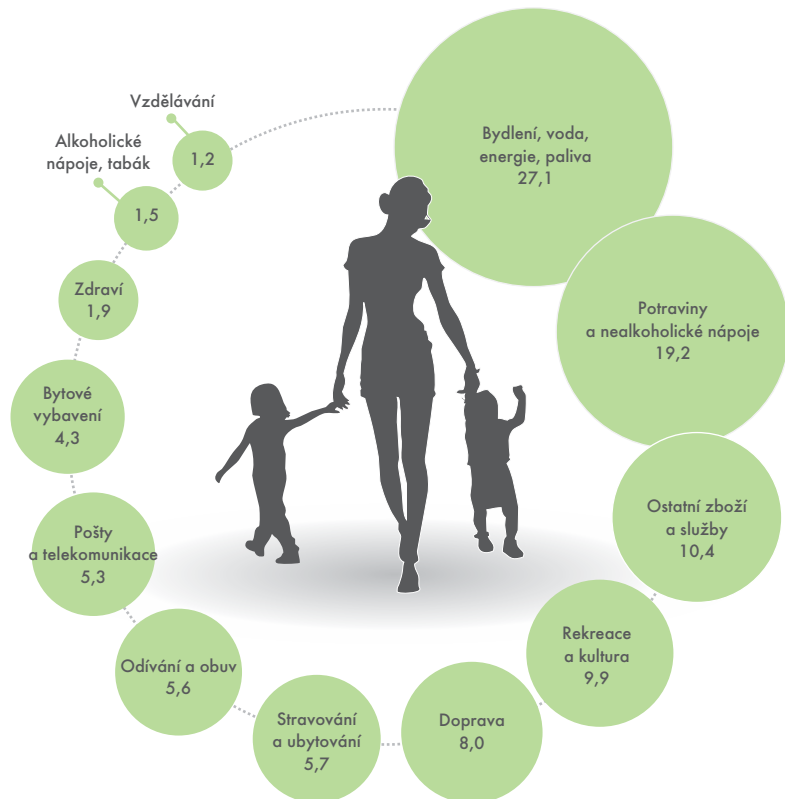
Pomohl i lepší se trh práce. V letech 2005 a 2006 byly zaměstnány jen dvě třetiny samoživitelů (ze stovky pouhých 66), ale v roce 2013 už čtyři pětiny (ze stovky 79). Přispěla k tomu i větší možnost pracovat na částečné úvazky anebo na dobu určitou. I tak však jsou samotné příjmy ze zaměstnání u samoživitelů velmi malé – v čistém připadalo na osobu v jejich domácnostech podle posledních dat za rok 2012 pouhých 5 215 Kč měsíčně. V domácnostech s dětmi, kde jsou oba rodiče, to bylo 7 289 Kč.

...však stále nestačí

O tom, jakou finanční „zátěž“ jsou děti (při vědomí toho, jak je takové konstatování z pohledu vyznávaných rodinných hodnot nevhodné), svědčí porovnání přes veškeré peněžní příjmy. Jestliže v domácnostech bez dětí (tj. v úplných čistých rodinách) připadalo v roce 2012 na osobu 16 740 Kč těchto hrubých příjmů měsíčně (a v čistém 14 788 Kč), pak v úplných čistých rodinách s dětmi to bylo o čtvrtinu méně, jen 12 609 Kč (v čistém pak 10 713 Kč). A domácnosti samoživitelů? Tam se museli matka, resp. otec a děti „spokojit“ s hrubým příjmem 9 844 Kč na osobu, v čistém pak s 8 859 Kč. Tedy prakticky jen s polovinou toho, kolik připadá na domácnosti bez dětí.

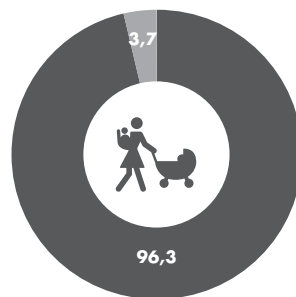
Širší analýzu na toto téma naleznete na bit.ly/1B7fxwD.

Nezbytná vydání v domácnostech s jedním dospělým a závislými dětmi (v %)

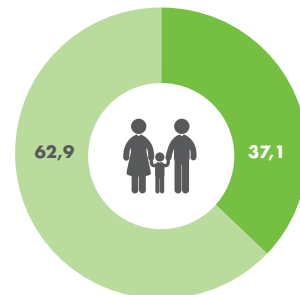
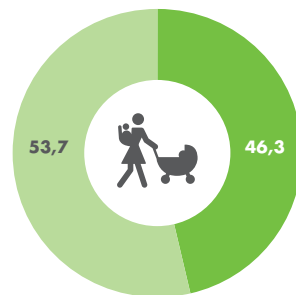
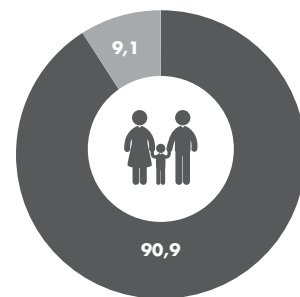

Nezbytná vydání v domácnostech s jedním dospělým a závislými dětmi a v úplných rodinách (v %)

Domácnosti s 1 dospělým a závisl. dětmi

Domácnosti úplných rodin

Vydání:

- nezbytná
- ostatní
- spotřební
- nespotební

Zdroj: Eurostat